

O'QUVCHILARNI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISHDA MAKTAB PSIXOLOGINING O'RNI VA AHAMIYATI

Navoiy viloyati, Nurota tuman 36-umumta'lim maktabi psixologi

Qurbonov Feruz Anvarovich

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirishning zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni, maktab psixologining ushbu jarayondagi roli, kasbiy yo'nalish bo'yicha samarali psixologik metodlar va ularning qo'llanishi keng yoritilgan. Maktab psixologi nafaqat o'quvchining ichki imkoniyatlari va moyilliklarini aniqlashda, balki uning kelajakdagi ijtimoiy-psixologik moslashuviga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, ushbu maqolada o'quvchilarni to'g'ri yo'naltirishda psixologik yondashuvning dolzarbligi va ahamiyati chuqur tahlil qilinadi.

Kirish

Bugungi globallashuv va texnologik taraqqiyot davrida kasb tanlash muammosi yoshlar orasida eng dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Zero, har bir o'quvchining jamiyatda o'z o'rnini topishi, iqtisodiy va ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishi uning o'ziga mos va qiziqishlariga muvofiq kasb tanlashiga bog'liq. Maktab davri esa, aynan ushbu jarayonning asosiy poydevorini tashkil qiladi. Shunday ekan, umumta'lim maktablarida faoliyat yuritayotgan psixologlar kasb-hunarga yo'naltirish ishlarida asosiy mas'ul shaxslar qatorida turadi.

Maktab psixologining vazifasi faqat psixologik muammolarni hal qilishdan iborat emas, balki har bir o'quvchining o'z salohiyatini to'g'ri baholashi va kelajak kasbini aniqlashiga ko'maklashishdir. Psixologik yondashuv orqali o'quvchilarning intellektual, emotsional, ijtimoiy holatlari o'rganiladi, ularning ehtiyojlari, orzu-umidlari, motivatsiyasi tahlil qilinadi.

Asosiy qism

1. Maktab psixologining kasbga yo'naltirishdagi asosiy rollari. Maktab psixologi o'quvchilar bilan ishlashda quyidagi asosiy vazifalarni bajaradi: O'quvchilarning psixologik xususiyatlarini aniqlash; Kasbga qiziqishini va moyilligini baholash; Shaxsiy xususiyatlar va mehnat bozori ehtiyojlari asosida yo'nalish berish; Kasb tanlash bo'yicha treninglar, davra suhbatlari, maslahatlar tashkil etish; Ota-onalar va pedagogik jamoa bilan hamkorlikda o'quvchini to'g'ri yo'naltirish.

2. Kasb tanlashga oid psixologik metodlar. Maktab psixologlari quyidagi psixologik vosita va metodlardan foydalanadilar: Kasbga moyillik testlari (Klimov testi, Holland modeli); Temperament va shaxsiy tip testlari (Myers-Briggs, Eysenck, Strelau); Qiziqishlar xaritasi tuzish, SWOT tahlil asosida kasbiy yo'nalishni aniqlash; Suhbat, anketa, diagnostika mashg'ulotlari;

Amaliy mashg'ulotlar va kasb egalari bilan uchrashuvlar. Bu metodlar orqali o'quvchi o'z qobiliyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini anglaydi. Ayniqsa, o'smirlik davrida kasbiy identifikatsiyaning shakllanishi eng muhim davr hisoblanadi.

3. Ota-onalar va pedagogik jamoa bilan hamkorlik. Kasbga yo'naltirish faqat maktab psixologining vazifasi emas. Bu jarayonda ota-onalar, sinf rahbarlari va boshqa mutaxassislarining hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Psixolog ota-onalar bilan: Farzandining real imkoniyatlarini tahlil qiladi; Ularning noto'g'ri ijtimoiy ta'sirlarini kamaytirish choralarini ko'radi; Ota-onalarni psixologik savodxonlikka o'rgatadi; Kasbiy ko'rsatkichlar asosida maqsadli tavsiyalar beradi.

4. Mahalliy imkoniyatlar va mehnat bozori ehtiyojlari. Maktab psixologi kasbga yo'naltirishda makro va mikro ijtimoiy omillarni inobatga olishi lozim. Mahalliy sharoit, mavjud kasb-hunar kollejlari, zamonaviy texnologik

yo'nalishlar, raqamli savodxonlik darajasi va ayniqsa, bozor talablariga mos keladigan kasblar haqida aniq ma'lumotlarga ega bo'lishi muhim.

5. Motivatsion va emotsional yondashuv. Kasb tanlash nafaqat ijtimoiy, balki emotsional jarayon hamdir. Shuning uchun psixolog o'quvchilar bilan ishlashda quyidagilarga e'tibor qaratadi: O'quvchining o'ziga ishonchini oshirish; Kelajakka ijobiy qarashni shakllantirish; Kasbni sevish va unga sadoqat bilan yondashishni rag'batlantirish; Muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqmaslikka o'rgatish.

6. Trening va innovatsion yondashuvlar. Bugungi kunda interaktiv metodlar yordamida o'quvchilarni kasbga yo'naltirish samaradorligi oshmoqda. "Kasb safari", "Men kim bo'laman?", "Kelajaginga yo'l" kabi trening mashg'ulotlari Kasblar olamiga virtual sayohatlar. Simulyatsion rolly o'yinlar orqali o'quvchini kasbga yaqinlashtirish. Multimedia va elektron test vositalaridan foydalanish

Xulosa

O'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish bu – ularning kelajagi, jamiyat taraqqiyoti va iqtisodiy barqarorlik poydevoridir. Maktab psixologi bu jarayonda asosiy kalit shaxs sifatida maydonga chiqadi. U o'quvchining salohiyatini to'liq ochib berishi, uni to'g'ri yo'lga yo'naltirishi, ijtimoiy muhit bilan moslashtirishi orqali katta xizmat qiladi. Shu bois maktab psixologining kasbga yo'naltirishdagi roli va ahamiyatini oshirish, bu borada metodik materiallar bilan ta'minlash, ularning malakasini muntazam oshirib borish dolzarb masalalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimova L. "Kasbiy yo'naltirish psixologiyasi". Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasidagi qarorlari va farmonlari.
3. www.edu.uz – O'zbekiston Respublikasi Ta'lim portali.

4. Sultonova N. "Maktab psixologiyasi asoslari". Toshkent, 2019.
5. A.A. Rean, V.A. Baranov "Psixodiagnostika va kasbiy yo'naltirish". Moskva, 2017.
6. Davronov I. "O'quvchilarni kasbga yo'naltirishda innovatsion metodlar". Toshkent, 2022.